

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Karhunen, Roosa; Hautala, Jarkko; Junttila, Enni

Title: Lukuteatteri tekee lukemisen harjoittelusta hauskaa heikommallekin lukijalle

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Finra ry, 2023

Rights: In Copyright

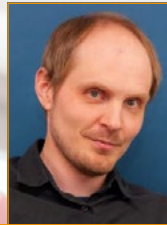
Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Karhunen, R., Hautala, J., & Junttila, E. (2023). Lukuteatteri tekee lukemisen harjoittelusta hauskaa heikommallekin lukijalle. *Kielikukko*, 42(4), 8-11.

Roosa Karhunen, FM,

on draamakasvatuksen opettaja ja aineenopettaja, ja työskentelee ReadDrama-hankkeessa projektisuunnittelijana.

Jarkko Hautala, akatemiutkija, PsT,

on ReadDrama-hankkeen johtaja ja vastuullinen tutkija. Hänen tutkimuksensa keskittyy lukemisen kognitiivisiin prosesseihin, lukutaidon kehitykseen ja kehityshäiriöihin.

Lukuteatteri tekee lukemisen harjoittelusta hauskaa heikommallekin lukijalle

Niilo Mäki Instituutin ReadDrama-hankkeessa tutkitaan lukuteatterityöskentelyn vaikuttavuutta 3.-5.-luokkalaisten heikkojen lukijoiden lukusujuvuuteen ja -motivaatioon. Hankkeessa kehitetty lukuteatterin muoto on lukemisen kohdennetun tuen menetelmä, jossa lukemista harjoitellaan draaman keinoin näytelmäesitystä harjoittelemalla. Draamallinen konteksti tarjoaa lukusujuvuuden harjoittamisen lisäksi mahdollisuuksia luetunymmärtämisen, minäpystyvyyden, ryhmätyötaitojen, tunnetaitojen sekä kokonaisvaltaisen ilmaisun kehittämiseen. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että lukuteatteri on paitsi tehokas keino lukusujuvuuden kehittämiseen, se on myös oppilaille mieluisa lukuharjoittelun tapa (Hautala, Ronimus & Junttila 2022; Junttila, Ronimus & Hautala 2021). ReadDrama-hanke on Suomen Akatemian rahoittama, ja sen tuotoksena on syntynyt kahdeksan viikon mittainen lukuteatterin opetusohjelma, joka on maksutta opettajien käytössä.

ASIASANAT: lukuteatteri, lukusujuvuus, lukemaan innostaminen

Ääneen lukeminen kehittää lukusujuvuutta

Riittävä lukusujuvuus on keskeinen vaatimus koulutyöstä selviytymisessä, ja luo pohjan kaikelle oppimiselle alkuopetusvaiheen jälkeen. Kuitenkin KARVIN pitkittäisarvion mukaan kolmasluokkalaisten lukutaidossa on suuria eroja, ja kolmannen luokan aloittaa joukko oppilaita, jotka eivät käytännössä osaa lukea (Ukkola & Metsämuuronen 2023). Perustaitojen harjoittamisen merkitystä läpi alakoulun ei siis voi väheksyä. Huoli suomalaislasten lukutaidosta ei ole uusi, mutta se on edelleen kovin ajankohtainen.

Lukutaidon alkuvaiheessa ääneen lukeminen on tärkeää, sillä se harjoittaa tehokkaasti kirjain-äänne-vastaavuuksien hallintaa. Ääneen lukeminen on kuitenkin tärkeää myös myöhemmin koulupolulla. Alkuopetusvaiheen jälkeen lukuharjoittelun keskiöön nousee lukusujuvuuden kehittäminen. Lukusujuvuus tarkoittaa kykyä lukea nopeasti, tarkasti ja ilmeikkäästi, ja se luo pohjan

luetunymmärtämiselle. Kovin hitaasti, työläästi tai arvailten lukevalla lukijalla ei jää mahdollisuutta keskittyä ymmärtämään lukemaansa. Toisaalta taas liian nopeat lukijat, jotka ääneen lukiessa paahtavat väliamerkkien ohi eivätkä ilmaise tekstin sisältöjä, saattavat lukea tekstejä ymmärtämättä niiden sisällöstä juuri mitään.

Toistava ääneen lukeminen on todettu tutkimuksissa tehokkaaksi tavaksi kehittää lukusujuvuutta (Lee & Yoon 2017). Ääneen lukeminen antaa myös opettajalle jatkuvaa informaatiota oppilaiden lukutaidon tilasta, lukemisen sujuvoitumisesta sekä mahdollisista haasteista. Ääneen lukemiseen motivoiminen luokassa ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys: suuri osa oppilaista kokee luokassa ääneen lukemisen epämiellyttävänä (Merisuo-Storm 2006, 118). On luonnollista, että etenkin heikoille lukijoille ääneen lukemiseen liittyy paljon negatiivisia tunteita. Moni voi muistaa omilta kouluajoiltaan kauhunsekaisen jännityksen, kun oma ääneen lukemisen vuoro

Enni Junttila, FM,

on draamakasvatuksen opettaja ja aineenopettaja, joka toimii ReadDrama-hankkeessa väitöskirjatutkijana.

Kuvat: Atte Palokangas

oppikirjan kappaleesta lähestyi, sekä yritykset laskea mikä virke osuu itselle luettavaksi. Syn-tyykin itseään ruokkiva kierre: ääneen lukemista jännittävä oppilas välttelee lukemisen harjoitte-lua, jolloin lukusujuvuus ei pääse kehittymään, ja tekstien vaikeustason kasvaessa ääneen luke-minen tuntuu aina vain hankalammalta.

Lukuteatteri on lukemisen harjoittelun muoto, jolla pyritään vastaamaan juuri tähän haastee-seen: Kuinka saada oppilaille lisää ääneen luke-misen harjoitusta, mutta ilman, että lukeminen tuntuu ahdistavalta tai pakkopullalta? Kuinka teh-dä ääneen lukemisen harjoittelusta turvallinen ja positiivinen kokemus heikoillekin lukijoille?

Lukuteatterissa luetaan huomaamatta

Lukuteatteri pohjautuu ajatukselle, jossa luke-misen harjoittelu tapahtuu kuin huomaamatta samalla kun tekstiä harjoitellaan esitykseksi. Lukuteatteri tuo siis toistavan ääneen luke-misen harjoittelun mielekkääseen kontekstiin. Lu-kuteatteri on etenkin Yhdysvalloissa melko laa-jalti tutkittu ja käytetty lukemisen harjoittelun menetelmä. Yhdysvaltalaisessa lukuteatterissa hyödynnetään usein lukuvuoroihin jaettuja ker-tomus- tai oppikirjatekstejä, jotka harjoittelun jälkeen lausutaan esityksenä luokkatovereille (ks. esim. Smith 2011). Tutkimuksissa lukuteat-terityöskentelyn avulla on saavutettu huomatta-vaa kehitystä sekä oppilaiden lukusujuvuudes-sa että lukemisen ilmaisullisuudessa (Keehn 2003). Näissä tutkimuksissa lukuteatteri on kuitenkin ollut intensiivistä työskentelyä, ja lu-kuteatteria on tehty esimerkiksi yksi oppitunti päivässä useamman kuukauden ajan. Tällaista työskentelyä on kenties hankala sovittaa koulun arkeen. ReadDrama -tutkimuksessa pyrimmekin kehittämään vähemmän intensiivisen lukuteat-teriohjelman täydentämään ja rikastamaan ää-neen lukemisen harjoittelua koulussa ja ennen kaikkea tarjoamaan heikoille lukijoille merkit-tävän oppimiskokemuksen lukemisen parissa.

Tutkimuksessamme lukuteatteriin osallistuneet hitaat lukijat saavuttivat jonkin verran tyypillises-ti lukevia luokkatovereitaan ääneen lukemisen sujuvuudessa (Hautala ym. 2022). Lukuteatteri ei siis korvaa kaikkea koulussa tapahtuvaa luke-misen harjoittelua, sillä lukutaidon optimaalinen kehittyminen vaatii päivittäistä harjoitusta. Lu-kuteatteri soveltuu kuitenkin mainiosti täydentä-mään etenkin heikkojen ja lukemiseen heikosti motivoituneiden lukijoiden lukuharjoittelua.

ReadDrama-hankkeessa kehitetyssä luku-teatteriohjelmassa lukemista harjoitellaan työstä-mällä näytelmätekstiä esitykseksi. Jos saman op-pikirjatekstin lukeminen ääneen yhä uudestaan tuntuisikin ikävältä puurtamiselta, tulee näytel-mää harjoitellessa omia repliikkejä luettua tois-tuvasti lähes huomaamatta. Tässä draamakasva-tuksellisessa lukuteatterin muodossa korostuukin draama, leikki ja roolityöskentely. Kun ReadDra-ma-tutkimukseen osallistuneilta oppilailta kysyt-tiin lukuteatteritapaamisten päätteeksi, mitä ta-paamisesta jäi mieleen, korostuivat vastauksissa etenkin näyttelemisen ja esiintymisen (Junttila ym. 2021). Samoin lukuteatterijakson jälkeisissä haastattelussa osallistuneet oppilaat nostivat mieleenpainuneina asioina esiin esiintymisen, näyttelemisen ja toiminnan yleisen hauskuuden. Näiden heikkojen lukijoiden lukusujuvuus siis ke-hittyi toiminnassa, vaikka oppilaat itse eivät juuri ajatelleet harjoittelevansa lukemista – toiminnan keskiössä oppilaille oli draama ja leikki.

Ihan perinteisestä teatteriesityksen valmistami-sesta ei lukuteatterissa kuitenkaan ole kyse. Omia vuorosanoja ei nimittäin opetella ulkoa missään vai-heessa, vaan myös esityksessä vuorosanat luetaan käsikirjoituksesta. Aiemmissa lukuteatteritutkimuk-sissa on todettu, että etenkin heikoille lukijoille on arvokas kokemus kyetä lukemaan sujuvasti ääneen luokkatovereidensä edessä (Rinehart 2001, 70). Täl-laista lukemiseen liittyvien positiivisten kokemus-ten toivotaan kehittävän oppilaan lukijaminäkuvaa ja minäpystyvyyttä lukemisen suhteen.

Lukuteatteri käytännössä

ReadDrama-hankkeen lukuteatteriohjelma kestää kahdeksan viikkoa, ja lukuteatteria tehdään yhteensä 90 minuuttia viikossa. Ohjelman aikana pienryhmä työskentelee näytelmätekstin kanssa monipuolisesti: työskentelyssä hyödynnetään erilaisia ääneen lukemisen tekniikoita, luetusta tekstistä keskustellaan, tulkintoja syvennetään draama-harjoitteiden avulla ja tekstin kanssa leikitellään.

Lukuteatterin ensimmäisellä viikolla keskitytään ryhmään ja tekstiin tutustumiseen. Ryhmytykseen tulee kiinnittää lukuteatterin alussa erityistä huomiota, jotta ryhmään saadaan luotua turvallinen ilmapiiri lukemisen harjoitteluun. Lukuteatteriryhmään on usein hyvä valita suhteellisen samantasoisia lukijoita, jotta ryhmään saadaan luotua turvallinen harjoitteluympäristö, jossa hitaammakaan lukijan ei tarvitse vertailla lukemistaan muihin tai kokea olevansa jälleen se ryhmän hitain lukija.

Tekstiin tutustutaan matalalla kynnyksellä opettajajohtoisesti ja ääneen lukeminen aloitetaan vasta ryhmän ja tekstin tultua tutuksi. Lukuteatterissa opettaja lukee lukuteatteritekstiä myös tarjotukseen oppilaille mallin sujuvasta lukemisesta. Sujuvan lukemisen mallin antaminen tukee lukusujuvuuden, ja etenkin lukemisen prosodian, kehittymistä ja voi vähentää tekstin ääneen lukemiseen liittyvää ahdistusta (Lee & Yoon 2017, 214).

Tutustumisvaiheen jälkeen lukuteatterissa siirytään tekstin ääneen lukemiseen sekä tekstin monipuoliseen tulkintaan. Harjoittelussa hyödynnetään esimerkiksi kaiku- ja kuorolukemista ääneen lukemisen menetelminä, ja oppilaat lukevat tässä vaiheessa vielä kaikkien roolihenkilöiden vuorosanoja. Läpi ohjelman harjoittelussa korostuu myös opettajan välitön palaute. Opettajan antaman korjaavan palautteen on tutkimuksissa todettu kehittävä lukusujuvuutta (Lee & Yoon 2017, 214). Tämä tarkoittaa esimerkiksi pyyntöjä lukea vaikea, virheellisesti luettu tai arvattu sana uudestaan. Opettajan positiivinen, kannustava palaute on tär-

keää oppilaan minäpystyvyyden tukemiseksi sekä turvallisen ja mukavan harjoitteluilmapiirin luomiseksi. Tärkeää on siis kehua onnistumisista, yritteliäisyydestä ja heittäytymisestä säästelemättä!

Draamatekstiä työstäessä luetun ymmärtäminen ja tekstin tulkinta nousevat luonnollisesti työskentelyn keskiöön: jotta teksti voidaan esittää näyttämöllä, tulee vuorosanojen ja näyttämöohjeiden merkitykset tulkita tarkkaan. Tekstin lukemisen lomassa pohditaan esimerkiksi seuraavia asioita:

Millainen tyyppi tämä hahmo on? Mistä kohtaa tekstiä päättelit tämän? Miten tällainen henkilö voisi liikkua? Kokeillaan! Tuon repliikin perässä näyttää olevan huutomerkki, mitä se kertoo meille? Miten nämä kaksi hahmoa suhtautuvat toisiinsa? Mistä kohtaa tekstiä päättelit tämän?

Keskustelun lisäksi tekstiä tulkitaan myös erilaisin draaman työtavoin. Luetusta tekstistä voidaan valmistaa ryhmässä esimerkiksi still-kuvia tai patsaita. Kohtauksia voidaan kokeilla lioitellen isosti kaikkia kohtauksen toimintoja, liikkeitä ja tunteita. Voidaan kokeilla tehdä kohtaus aivan vastakohtaisilla tunteilla kuin mitä henkilöillä tekstistä tulkiten olisi, ja pohtia tällaisen version toimivuutta. Tai näyttelijöille voidaan antaa salaiset ajatukset (vaikkapa hirmuinen vessahätä), joita pidetään mielessä ja toteutetaan kohtausta esittäessä. Tällaiset työskentelytavat paitsi tekevät harjoittelusta hauskaa, myös harjoittavat tehokkaasti tekstin tulkintaa.

Ohjelman puolivälissä oppilaille jaetaan omat roolit, ja vasta sitten harjoittelun keskiöön nousee näytelmäesityksen valmistaminen. Oman roolin rakentaminen ja siihen sitoutuminen on usein oppilaille tärkeä ja arvokas asia. Lukuteatteriohjelma huipentuu esitykseen kahdeksan viikon työskentelyn jälkeen. Esiintymisen tavoite on tärkeä osa lukuteatteria, ja ReadDrama-hankkeen vaikuttavuustutkimuksessa huomattiinkin, että lukuteatterin esiintymistavoite lisäsi oppilaiden

kiinnittymistä työskentelyyn ja lukuharjoitteluun sekä vähensi ääneen lukemiseen liittyvää ahdistusta (Hautala ym. 2022). Oppilaiden harjoittelumotivaation kannalta onkin siis merkityksellistä, ettei tehdä vain yksittäisiä draamaharjoitteita lukemisen elävöittämiseksi, vaan työskennellään pitkäjänteisesti yhteisen tavoitteen eteen.

Lukuteatteri tekee lukemisesta hauskaa!

Lukuteatterissa toiminnan mielekkyys ja hauskuus ovat itseisarvoja – toiminnan on tarkoituskin olla kivaa. Jos lukeminen takkuaa, voi kaikki lukemiseen liittyvä tuntua ärsyttävältä tai ikävältä, jolloin on tärkeää pyrkiä luomaan näille oppilaille positiivisia kokemuksia lukemisen parissa. Toiveena on, että positiiviset kokemukset lukemisen parissa voivat madaltaa kynnystä lukemisen harjoitteluun ja lukuharrastukseen myös lukuteatterityöskentelyn ulkopuolella.

ReadDrama-tutkimuksen tulokset osoittavat, että lukuteatteri on lapsille mukava ja mielekäs lukuharjoittelun tapa. Etenkin näyttelemineen ja esiintymineen tekevät lukuteatterityöskentelystä lapsille mukavaa, ja lukuteatterityöskentely tuottaa lapsille onnistumisen kokemuksia niin lukemisen kuin esiintymisen kautta (Junttila ym. 2021). Leikki, heittäytyminen ja yhteinen draaman maailmassa hassuttelu ovat draamatyöskentelyn keskeisiä elementtejä, ja onkin tärkeää, että leikille ja vapaalle ilmaisulle on lukuteatterissa mahdollisuus.

Myös pienryhmätyöskentely itsessään on omiaan luomaan positiivisia oppimiskokemuksia: turvallisessa, toimivassa ryhmässä yhteisen tavoitteen eteen työskenteleminen on usein motivoivaa ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta. Draamatunnin salliva ilmapiiri sekä ryhmän tuki ja kannustus luovat otolliset puitteet monenlaiseen oppimiseen. Teknisen lukutaidon ja lukusujuvuuden lisäksi lukuteatterissa voidaan oppia ääneen lukemisen rohkeutta, ilmaisullista lukemista, ryhmätyötaitoja, tunnetaitoja sekä esiintymistä ja kokonaisvaltaista ilmaisua.

Lukuteatteri tarjoaa myös arvokkaan mahdollisuuden opettajan ja oppilaan väliseen kohtaamiseen. Jokainen lukuteatteritapaaminen alkaa kuulumisten vaihdolla ja päättyy kokemusten reflektointiin. Sen lisäksi, että opettaja pääsee seuraamaan oppilaan lukusujuvuuden kehittymistä läheltä pidemmän aikaa, luo lukuteatteri siis myös aikaa ja mahdollisuuksia sellaiseen kuulumisten, ajatusten ja tunteiden jakamiseen, johon tavallisilla oppitunneilla ei kenties aina ole mahdollisuutta.

Jos siis oppilaan lukemisen sujuvuuden kehittymistä voidaan tukea tehokkaasti menetelmällä, joka on oppilaalle mieluinen ja mahdollistaa monipuolista oppimista, miksipä ei kokeilla lukuteatteria?

ReadDrama-hankkeessa kehitetyn maksuttoman lukuteatteriohjelman sekä kaikki oheismateriaalit löydät hankkeen verkkosivuilta, osoitteesta <https://readrama.nmi.fi/>.

Lähteet

- Hautala, J., Ronimus, M., & Junttila, E. 2022. Readers' Theater Projects for Special Education: A Randomized Controlled Study. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1–16. Saatavissa: <https://doi.org/10.1080/00313831.2022.2042846> [Viitattu 21.10.2023]
- Junttila, E., Ronimus, M. & Hautala, J. 2021. "Koska oli extrasuperkivaa" – 3.–4.-luokkalaisten hitaiden lukijoiden kokemuksia lukuteatterista". Teoksessa M. Laakso, A. Nylund, A. Kautto, L. Kanto, & A.-K. Tolonen (toim.), *Kieli, leikki ja pelillisuus: Puheen ja kielen tutkimuksen päivät 25.–26.3.2021*. Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistys ry. Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja, 53, 27–41. Saatavissa: <https://www.puhejakieli.fi/sites/puhejakieli.fi/files/kieliileikkijapelillisuus2021open.pdf>. [Viitattu 24.3.2023]
- Keehn, S. 2003. The effect of instruction and practice through readers theatre on young readers' oral reading fluency. *Literacy Research and Instruction*, 42 (4), 40–61. Saatavissa: <https://doi.org/10.1080/19388070309558395> [Viitattu 19.10.2023]
- Lee, J., & Yoon, S. Y. 2017. The Effects of Repeated Reading on Reading Fluency for Students With Reading Disabilities: A Meta-Analysis. *Journal of learning disabilities*, 50 (2), 213–224. <https://doi.org/10.1177/0022219415605194>
- Merisuo-Storm, T. 2006. Girls and Boys Like to Read and Write Different Texts. *Scandinavian journal of educational research*, 50 (2), 111–125. Saatavissa: <https://doi.org/10.1080/00313830600576039> [Viitattu 21.10.2023]
- Rinehart, S. D. 2001. Establishing Guidelines for Using Readers Theatre with Less-Skilled Readers. *Reading horizons*, 42 (2), 65–75.
- Smith, D. M. 2011. *Readers theatre: Its effectiveness in improving reading fluency, student motivation, and attitudes toward reading among second-grade students*. Väitöskirja, Pennsylvania State University, ProQuest Dissertations and Theses.
- Ukkola, A. ja Metsämuuronen, J. 2023. *Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana – Perusopetuksen oppimistulosten pitkäjänteisarviointi 2018–2020*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisu 1:2023. Saatavissa: https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_0123.pdf [Viitattu 24.3.2023]